

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛЕБІДЬ ОЛЬГА ВАЛЕРІЇВНА

УДК [378.22+371.11]: 371.134 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В
УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Бердянськ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Немченко Сергій Геннадійович,
Бердянський державний педагогічний
університет, доцент кафедри педагогіки
вищої школи, управління навчальним
закладом та методики викладання
суспільствознавчих дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Єльнікова Галина Василівна,
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук
України, заступник директора з наукової
роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент
Васильченко Лілія Володимирівна,
Комунальний заклад «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної
освіти» Запорізької обласної ради, доцент
кафедри менеджменту освіти та психології.

Захист відбудеться “20” грудня 2012 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 18.092.01 в Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, 1 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4.

Автореферат розісланий “17” листопада 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Жигір

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Закономірний неперервний науково-технічний прогрес вітчизняної науки і практики трансформується у принципово нових суспільно-політичних і соціально-економічних умовах України як суверенної незалежної держави. У своєму розвитку країна орієнтується на європейський досвід функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства, водночас зберігає і примножує надбання національної культури. За цих умов пріоритетами управління країною в цілому та окремими її галузями є втілення демократичних засад, формування інформаційного суспільства, врахування впливу на нього процесів глобалізації, прагнення до підвищення культури управління соціально-економічними і педагогічними системами. Досягнення цієї мети вимагає вирішення проблеми забезпечення процесу професійного становлення особистості керівника загальноосвітнього навчального закладу. Об'єктом пильної уваги психологів та педагогів ХХІ століття стає постать керівника і проблеми вдосконалення методів, упровадження у практику нових технологій тощо. Всі ці процеси актуалізували необхідність внести зміни до управлінської діяльності керівника та його професійної підготовки. Не тільки спеціальні знання, володіння сучасними управлінськими технологіями, повинні стати основою ефективної діяльності керівника, а й високий рівень сформованості його професійної культури. Тому у сучасному суспільстві питання формування професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу набуває значущості та вагомості як компоненту професійної освіти.

Реалії сьогодення полягають у тому, що більшість вищих педагогічних навчальних закладів не мають можливості готувати своїх студентів до управлінської діяльності. Проте перехід закладів освіти на багаторівневу підготовку фахівців, уведення освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр – надає можливість такої підготовки. Національна доктрина розвитку освіти в Україні ставить перед системою освіти мету – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України. Тому головним завданням реформування педагогічної освіти, як однієї з ланок безперервної освіти, є створення умов для підвищення рівня підготовки, формування професійної культури майбутніх фахівців, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу. Система підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів в умовах магістратури є однією зі складових педагогічної освіти, яка забезпечує розвиток творчої активності та самостійності особистості, створює умови для збагачення досвіду, творчого застосування нових знань і вмінь у нестандартних ситуаціях, формує емоційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності.

У цій системі важливе місце посідає проблема формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу. Достатньо уваги приділено вітчизняними і зарубіжними вченими питанням професійної культури фахівців (Н. Багдасарьян, О. Барабанщиков, В. Белоліпецький, О. Бондаревська, В. Ігнатов, Н. Крилова, П. Кузьмін, І. Модель,

В. Сластьонін, Л. Шарова та інші). Як окремий напрям розглядається проблема управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу (В. Белоліпецький, Л. Васильченко, О. Віханський, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, С. Королюк, В. Крижко, О. Мармаза, Є. Павлютенков, Ю. Палеха, Т. Сорочан, Ф. Хміль та інші); теорія культури і культурної діяльності (О. Арнольдів, В. Біблер, Е. Баллер, В. Бокань, В. Болгаріна, В. Давидович, Н. Каган, І. Кант, Е. Маркарян, А. Моль, В. Розін та інші); сутність педагогічної культури та майстерності (О. Барабаншиков, І. Бех, О. Бондаревська, О. Гармаш, В. Гриньова, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Кан-Калік, В. Сластьонін, Я. Черньонков, С. Чорна, Н. Кузьміна та інші); професійні мотиви особистості (С. Вершловський, С. Ільїн, В. Ковальов, А. Маслоу, Є. Павлютенков, А. Петровський, М. Ярошевський та інші); проблема рефлексивної культури та рефлексивного управління (А. Авілов, О. Анісімов, С. Немченко, І. Семенов, С. Степанов, Н. Цирельчук, М. Швидка, Г. Щедровицький та інші).

Водночас вивчення теорії та практики підготовки керівних кадрів освіти засвідчує, що на сьогодні майже відсутні дослідження, предметом яких є теоретичне обґрунтування й апробація процесу формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури. Сьогодні ця проблема залишається однією з найбільш дискусійних.

Аналіз джерельної бази дослідження дозволив виявити суперечності між: спрямованістю педагогічної освіти на підготовку керівника з високим рівнем професійної культури, здатного транслювати систему професійних цінностей, та порівняно низьким рівнем сформованості професійної культури сучасного керівника загальноосвітнього навчального закладу; сучасними вимогами до керівника загальноосвітнього навчального закладу й відсутністю науково-методичного забезпечення процесу формування відповідної професійної культури в умовах магістратури.

Враховуючи актуальність та недостатню теоретичну розробленість проблеми професійної підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу, була обрана тема дисертаційного дослідження: **“Формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки вищої школи та управління навчальним закладом Бердянського державного педагогічного університету “Аксіологічна парадигма – методологічна база сучасної освіти” (протокол № 7 засідання кафедри педагогіки вищої школи та управління навчальним закладом Бердянського державного педагогічного університету від “29” січня 2008 р.).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 2 від “25” вересня 2008 р.) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 8 від “28” жовтня 2008 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

Задачі дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, охарактеризувати сутність професійної культури та виявити її структурні компоненти.

2. Визначити критерії та показники, охарактеризувати рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність моделі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

4. Розробити навчально-методичні матеріали для формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Предмет дослідження – формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

Для виконання поставлених задач були використані такі **методи дослідження:**

– *теоретичні:* аналіз наукової літератури для визначення понятійно-категоріального апарату дисертаційної роботи, визначення ступеня теоретичної та практичної розробленості проблеми формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури; узагальнення та систематизація науково-теоретичних положень для розкриття сутності, структури й особливостей формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури; аналіз нормативно-правових документів, навчальних планів і робочих програм з метою вивчення змісту професійної підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу на сучасному етапі та визначення шляхів їх удосконалення; моделювання – для створення моделі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури;

– *емпіричні:* анкетування, тестування, спостереження, співбесіда, що застосовувалися з метою оцінки рівнів сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу під час навчання в магістратурі; педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності визначених складових моделі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури; статистичні методи обробки даних, графічне подання результатів експерименту з

метою відстеження динаміки рівнів сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

уперше:

– теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, яка максимально наближує навчальний процес до практичної діяльності за допомогою системи ділових ігор;

– визначено та теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури;

– розроблено діагностичний інструментарій, заснований на інтеграції суб'єктивної та об'єктивної оцінки рівнів сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу;

удосконалено:

– зміст поняття “професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, відмінною ознакою якого є врахування інтегративного зв'язку її структурних компонентів;

– зміст магістерської підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу на основі впровадження інтегративного курсу “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”;

набули подальшого розвитку:

– ідеї формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом”, а саме: створення умов, спрямованих на вдосконалення змісту, форм, методів ефективної організації навчально-виховного процесу;

– ідея впровадження інтегративних курсів з використанням ділових ігор для формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено й упроваджено в процес магістерської підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів робочу програму авторського інтегративного курсу “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, який об'єднав в собі зміст чотирьох дисциплін управлінського циклу, що викладаються в магістратурі за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом”: теорію прийняття управлінських рішень, управління навчальним закладом, управління персоналом навчального закладу, психологію та етику ділового спілкування; навчальний посібник “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, призначений для формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження запроваджено у навчальний процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 235/06 від “27” серпня 2012 р.), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1906 від “28” серпня 2012 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 71-135 від “26” квітня 2012 р.), Запорізького класичного приватного університету (довідка № 327-01 від “08” травня 2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні результати та концептуальні положення дослідження є самостійним внеском автора в процес фахової магістерської підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу. Ідеї, що належать співавторам публікацій не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, написаних у співавторстві (відповідно до списку наукових праць) автором охарактеризовано:

- власний підхід до визначення поняття “професійна культура керівника закладу освіти” та встановлення зв’язку між рефлексивною культурою та професійною культурою керівника закладу освіти [6];

- роль магістратури за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом” у процесі професійного становлення керівника загальноосвітнього навчального закладу [7];

- структуру рефлексивної культури [14].

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження опубліковано в науково-педагогічних і науково-практичних журналах, збірниках наукових праць, наукових вісниках та фахових виданнях. Матеріали роботи обговорювалися та одержали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях:

- міжнародній інтернет-конференції “Інтегративний характер ціннісних вимірів освіти в стандартах Болонського процесу” (Бердянськ, 2008);

- міжнародних: “Інтеграція професійного образования и Болонский процесс: плюсы и минусы” (Невинномыск, 2008), “Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі” (Одеса, 2009);

- всеукраїнських: “Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” (Бердянськ, 2009), “Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблема, теорія, практика” (Одеса, 2010), “Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” (Бердянськ, 2010), “Проблеми та перспективи розвитку інженерно-педагогічної освіти” (Бердянськ, 2010), “Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” (Бердянськ, 2011), “Форми і способи забезпечення сталого розвитку приморських територій” (Бердянськ, 2012);

- міжвузівських: “Права людини в контексті загальної декларації прав людини” (Бердянськ, 2011).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено у 21 публікації автора, з них 18 написано одноосібно. Серед них: 10 статей у виданнях, зареєстрованих ВАК України як фахові з педагогічних наук (журнали та збірники наукових праць), 5 статей у збірниках

наукових праць, 1 стаття у наукових іноземних виданнях, 4 – тези доповідей у матеріалах конференцій, 1 – навчальний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновків, 12 додатків (73 с.), списку використаних джерел (239 найменувань на 22 с.). Загальний обсяг дисертації – 259 сторінок, з яких 164 с. – основного тексту. Робота містить 21 таблицю та 26 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено об'єкт, предмет, мету дисертаційного дослідження, сформульовано задачі; охарактеризовано методи; визначено наукову новизну та практичне значення; подано інформацію про апробацію і впровадження отриманих результатів, висвітлено особистий внесок здобувача; наведено відомості щодо публікацій, структури й обсягу дисертації.

У першому розділі **“Теоретичні основи формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу”** проаналізовано проблему професійної культури як цілісного наукового феномену; охарактеризовано сутність та структуру професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу; розкрито зміст понять “професійна культура”, “професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, “управлінська культура”, “педагогічна культура”, “рефлексивна культура”, “професіоналізм”, “професійна компетентність”, “професіонал”, “професійна діяльність”, “магістратура”, “магістрант”; розглянуто роль магістратури в процесі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Якщо культура є загальним, родовим поняттям, що визначає спосіб організації життєдіяльності людини, то професійна культура означає те ж саме, але у сфері діяльності, якою є професія. Оволодіння професією керівника загальноосвітнього навчального закладу – це в першу чергу формування його професійної культури. Професійна культура є сукупністю теоретичних знань, практичних умінь та навичок, властивих певному виду діяльності, сукупність норм, правил і моделей поведінки людей в умовах виконання певної специфічної діяльності.

У ході детального аналізу сутності понять “культура”, “професія” з’ясовано їх місце в процесі формування професійної культури: культура носить духовний характер, а професія – матеріальний.

Поряд із поняттям “професія” використовується поняття “професійна діяльність”. Професійна діяльність – це рід трудової діяльності активної людини, яка володіє комплексом знань і практичних навичок, здобутих у результаті спеціальної підготовки, досвіду роботи. Професійна діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу – це складне утворення, яке поєднує в собі педагогічну та управлінську діяльність. Управлінська діяльність потребує спеціалізованої підготовки вчителя.

У процесі виконання керівником загальноосвітнього навчального закладу своєї професійної діяльності формується його професійна культура. Процес формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу – є однією з головних умов успішного здійснення його професійних функцій, в результаті чого відбувається кар’єрне зростання, розкриття творчого потенціалу, самореалізація, досягнення життєвих та професійних цілей. Успішність професійної діяльності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу та її ефективність являє собою характерний прояв і результат формування його професійної культури.

Як показав аналіз джерельної бази дослідження, загального поняття “професійної культури” не існує, професійна культура є в кожній професії, незалежно від того, в суспільному або приватному секторі вона знаходиться. Професійна культура охоплює сукупність спеціальних теоретичних знань і практичних умінь, пов’язаних з конкретним видом праці. На формування професійної культури впливають особливості самої професії, а також об’єктивні (загальноосвітні тенденції в освіті, стан системи освіти і якість освітніх послуг, культура освітньої установи, престижність професії в суспільстві) та суб’єктивні (загальна культура, мотивація особистості до опанування професійною освітою, схильність до соціальної практики за фахом) фактори.

У процесі дослідження сутності професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу ми сформулювали своє визначення цього поняття – це складне особистісне новоутворення, що виникає в процесі інтеграції педагогічної, управлінської, рефлексивної культур в освітньому просторі, в якому абстрактно-теоретичні цінності та ідеали, отримані в процесі навчання, взаємодіють зі здібностями до самовдосконалення і вчинками “по совісті” в результаті усвідомлення дійсності та напруженої рефлексивної роботи над собою.

Нами визначено структуру професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу, яка складається з педагогічної культури, управлінської культури та рефлексивної культури. Управлінська культура – це специфічний вияв загальної культури в умовах процесу управління, яка характеризує керівника як професіонала, а педагогічна культура – це специфічний вияв загальної культури в умовах педагогічного процесу, яка характеризує керівника як вчителя-професіонала. Рефлексивна культура є базовим компонентом висококваліфікованої праці керівника загальноосвітнього навчального закладу. Вона обумовлює інтенсивність формування його досвіду, забезпечує переосмислення змісту свідомості суб’єкта і осмислення ним прийомів власної майстерності, без чого не можлива творча продуктивна діяльність, самовдосконалення особистості. Рефлексивна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу допомагає йому удосконалювати міжособистісні відносини з підлеглими, розвивати в собі правильне розуміння професійних завдань та швидке їх виконання, впливає на особистісне та професійне самовизначення, мотивацію та волю, здібність вирішувати конфлікти, а як наслідок – розвивати професійну культуру. Таким чином, рефлексивна

культура допомагає керівнику загальноосвітнього навчального закладу швидко переключатися з педагогічної діяльності на управлінську і навпаки.

У дослідженні обґрунтовано необхідність підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу, що здійснюється в процесі спеціалізованого професійного навчання в магістратурі. Магістратура є одним із рівнів сучасної системи вищої освіти, спрямована на підготовку професійних кадрів, забезпечує підготовку спеціалістів з поглибленою вищою освітою та вміннями інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності; ступінь освіти, що дає можливість студентам вищого навчального закладу підготувати себе до науково-педагогічної, науково-дослідницької діяльності та продовжити навчання за спеціальністю вищої професійної освіти; етап освіти, спеціальна програма навчання у вищому навчальному закладі, що забезпечує формування особистості з широким світоглядом, яка володіє фундаментальною науковою базою, методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, здібною та готовою до самостійної науково-педагогічної та науково-дослідницької діяльності.

Магістерська підготовка не тільки передбачає, але і вимагає переходу до активних форм навчання, переносу акцентів на самостійну роботу магістрантів, що сприяє творчому розвитку особистості та вимагає умінь визначати завдання й вирішувати їх. Теоретичні, практичні й особистісні здібності магістра будуть розвиватися в тісному зв'язку з навчанням і підготовкою в галузі управління.

У другому розділі **“Експериментальна перевірка моделі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури”** теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури (яка складається з: мети та педагогічних завдань; суб'єктів навчально-виховного процесу в магістратурі; принципів, змісту, форм і методів навчання; організаційно-педагогічних умов та результату); визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури; окреслено програму педагогічного експерименту та його етапи; розроблено та впроваджено інтегративний курс **“Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”**; викладено результати експериментальної перевірки теоретичних положень дисертаційного дослідження.

Для вимірювання і оцінки рівня сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури були розроблені критерії та показники її сформованості (пізнавальний, емоційно-вольовий, комунікативний та рефлексивний).

Основою пізнавального критерію професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу є його розумові властивості та усвідомлена професійна діяльність, тобто культура мислення. Цей критерій характеризується наявністю професійних знань, умінь, навичок, формування яких

відбувається за допомогою психічних пізнавальних процесів, які забезпечують сприйняття, осмислення та запам'ятовування керівником необхідної інформації.

Базисом емоційно-вольового критерію професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу є вмінням регулювати свою поведінку в складних професійних ситуаціях, пов'язаних із напруженням та переживанням, тобто культура емоцій та поведінки. Цей критерій характеризується дотриманням керівником моральних норм поведінки та проявом позитивних якостей у спілкуванні з професійним оточенням.

Підґрунтям комунікативного критерію професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу є наявність розвинених комунікативних навичок у професійній діяльності, тобто культура ділового спілкування. Цей критерій характеризується вмінням чітко довести завдання та своє рішення до підлеглих, умінням аргументовано відстоювати власну точку зору, ефективним володінням уміння самопрезентації, вмінням вирішувати міжособистісні конфлікти в колективі.

Основою рефлексивного критерію професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу є здатність до самопізнання, самоорганізації, самовдосконалення та самоконтролю, тобто культура рефлексії. Критерій характеризується готовністю діяти в ситуаціях з високим ступенем невизначеності, гнучкістю у прийнятті рішень, постійною спрямованістю на пошук нових, нестандартних шляхів вирішення професійних завдань та їх реалізацію, здатністю переосмислювати стереотипи власного професійного та життєвого досвіду.

Враховуючи характеристику критеріїв професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу, треба зазначити, що пізнавальний критерій є знаннєвим підґрунтям формування професійної культури, комунікативний та емоційно-вольовий критерії є способом її реалізації, рефлексивний – умовою підвищення рівня. Усі критерії взаємопов'язані між собою та відображають інтегративну структуру професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Для виявлення рівнів сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури був проведений констатувальний експеримент, аналіз результатів якого дозволив виявити низку факторів впливу на її формування.

Всього в експерименті взяло участь 479 осіб, з них: магістранти денної та заочної форм навчання Бердянського державного педагогічного університету, Запорізького класичного приватного університету, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; керівники загальноосвітніх навчальних закладів м. Бердянська, Бердянського та Приморського районів Запорізької області.

Метою констатувального експерименту було вивчення реального стану з обраної нами проблеми шляхом діагностування рівня сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу за

розробленою авторською методикою, яка включає такі методи як: анкетування, рахування, аналіз конкретних ситуацій.

Констатувальний експеримент передбачав встановлення характеру уявлень респондентів про сутність професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу, її структуру та значення. Було проведено також констатувальний діагностичний зріз з метою встановлення рівня сформованості професійної культури респондентів на основі зазначених критеріїв.

Результати констатувального експерименту показали, що коефіцієнт високого рівня сформованості професійної культури респондентів (за 5-бальною) за пізнавальним критерієм становить 0,75 балів; за емоційно-вольовим – 0,86 балів; за комунікативним – 1,1 бали; за рефлексивним критерієм – 1,3 бали. Ці дані свідчать про те, що респонденти мають поверхове уявлення про особливості професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу; слабо розвинені пізнавальні здібності та вольові якості; майже третина з них володіє низьким рівнем знань та вмінь управлінської діяльності і не виявляє навичок логічного мислення; не має чітких уявлень про свою майбутню професійну діяльність, не вміють вільно оперувати інформацією, не обирають оптимальних стилів спілкування.

На основі теоретичного аналізу проблеми дослідження і результатів констатувального експерименту була розроблена модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, складовими якої є: мета, завдання, принципи, зміст, методи, форми, організаційно-педагогічні умови, суб'єкти процесу формування професійної культури та результат (рис.1).

Модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу реалізується таким чином: суб'єкти цього процесу, що знають загальні цілі, завдання, створюють необхідні організаційно-педагогічні умови, визначають принципи, форми та методи навчання, вивчають отримані результати, співвідносять їх з загальною метою, корегують навчально-виховний процес та здійснюють новий цикл педагогічної взаємодії.

В якості нововведення (нового експериментального матеріалу) в нашому дослідженні виступив інтегративний курс “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”.

Мета інтегративного курсу: ознайомлення магістрантів за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом” зі змістом та складовими професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу; стимулювання потреби формування власної професійної культури магістрантами; вдосконалення необхідних для професійної діяльності вмінь та навичок з метою забезпечення ефективності функціонування загальноосвітнього навчального закладу та організації навчально-виховного процесу.

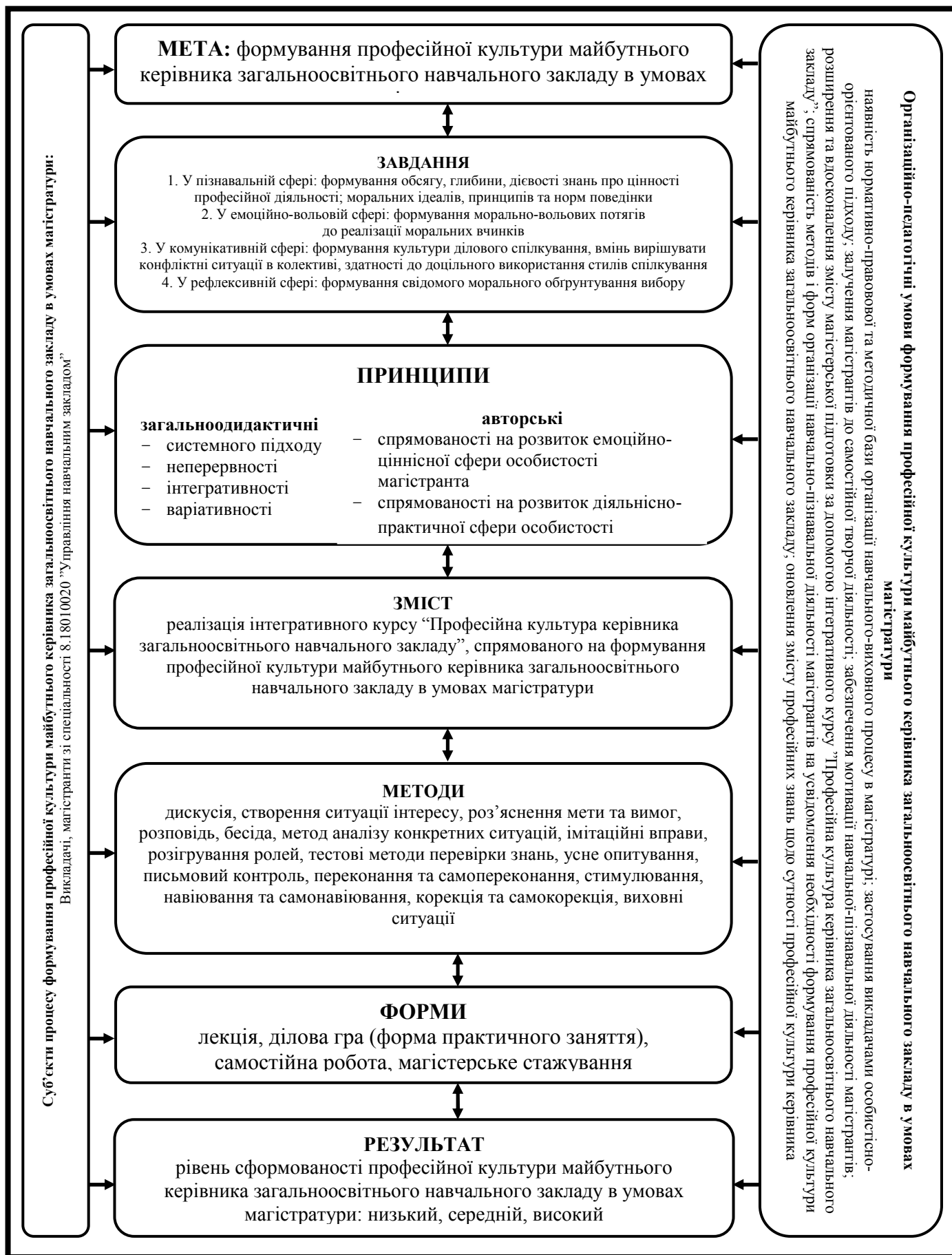

Рис. 1. Модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури

Основною формою реалізації інтегративного курсу було обрано ділову гру. У грі та через гру розвивається сила волі, свідоме й критичне сприйняття результатів своєї роботи, виробляються критерії вдосконалення власної культуротворчої діяльності. Можливості ділової гри полягають у тому, що вона є комплексною, багатофункціональною дією, в межах якої сполучені декілька взаємопов'язаних видів діяльності: аналіз і пошук вирішення проблем, проектування у вузькому значенні, навчання, розвиток, дослідження, консультування, початкові етапи впровадження проектів, формування нових структур колективної діяльності та нових суб'єктів соціокультурної дії. Ділова гра, імітуючи окрему ситуацію, дає можливість вирішувати конкретно сформульовані завдання та проблеми, розробляти відповідні практичні рекомендації та прогресивні методи вирішення проблем. Вона має жорстку структуру і правила, головною функцією є вироблення навичок та вмінь діяти у стандартних ситуаціях.

Перевірка ефективності моделі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури здійснювалася в процесі порівняльних вимірів за допомогою повторного використання розробленого діагностичного інструментарію. Отримані результати порівняли з початковими.

За результатами формувального педагогічного експерименту, коефіцієнт високого рівня сформованості професійної культури майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів (за 5-бальною) становив: за пізнавальним критерієм – 0,95 балів; за емоційно-вольовим – 1,2 бали; за комунікативним – 3,2 бали; за рефлексивним – 2,35 балів. Ці дані свідчать про динаміку сформованості відповідних сфер професійної культури у майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз результатів дослідження дає нам змогу дійти висновку, що відбулися суттєві зміни на всіх рівнях сформованості професійної культури магістранта за всіма критеріями. Результати вимірів наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до і після експерименту

№ п/п	Рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу (магістранта)	Критерії сформованості професійної культури			
		Кількість магістрантів до експерименту		Кількість магістрантів після експерименту	
		у %	абс. вел	у %	абс. вел
1.	Низький рівень	46	92	21	42
2.	Середній рівень	34	68	46	92
3.	Високий рівень	20	40	33	66
	Всього	100	200	100	200

Вплив моделі та її складових на рівень формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури визначався за допомогою непараметричного критерією Тспост для виявлення суттєвих відмінностей між результатами констатувального та формувального експерименту. Перевірялось непідтвердження О-гіпотези (прийнятий рівень значущості = 0,01).

Аналіз отриманих даних дає підстави зробити висновки про те, що:

- в 1,65 рази (33 %) збільшилась кількість магістрантів – майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів, які мають стійкі загальні і професійні інтереси, знання про культурні основи професійної діяльності, відбулася актуалізація знань та уявлень про цінності професійної культури як основні засоби організації діяльності, про проблеми взаємодії у майбутній професійній діяльності; сформувався досвід емоційно-ціннісного ставлення до себе та інших суб'єктів взаємодії, до професійної діяльності; підвищився рівень культури спілкування, культури виявлення емоцій, з'явилися навички вирішення професійних завдань; сформувалися навички адекватного сприйняття інших, критичного відношення до себе, як носія культурних норм, з'явилася потреба у постійному вдосконаленні своєї професійної компетентності;

- в 1,35 рази (46 %) збільшилась кількість магістрантів, які засвоїли на достатньому рівні знання про культурні основи професійної діяльності, усвідомили необхідність знань та уявлень про цінності професійної культури, усвідомили неминучість виникнення проблем взаємодії у майбутній професійній діяльності та необхідності їх вирішення; отримали визначений досвід емоційно-ціннісного ставлення до себе та інших суб'єктів взаємодії, до професійної діяльності; сформували достатній рівень культури спілкування, культури виявлення емоцій, з'явилися ситуативні навички вирішення професійних завдань; сформували ситуативні навички адекватного сприйняття інших. критичного відношення до себе. з'явилася потреба у вдосконаленні своєї професійної компетентності;

- в 2,2 рази (21 %) зменшилась кількість магістрантів, які мали розмиті та неусвідомлені інтереси до спеціальних знань та не поєднували загальні інтереси з інтересами майбутньої практичної діяльності; не проявляли інтерес до самовдосконалення та самопізнання; не виявляли систему суспільно значущих цінностей, що відображають суспільну цінність професійної діяльності; не вміли налагодити процеси взаємодії з іншими; виявляли культуру емоцій на досить низькому рівні.

ВИСНОВКИ

1. На основі результатів аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми удосконалено сутність поняття “професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”. З'ясовано, що поняття “професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу” є, по-перше, загальним по відношенню до видових (окремих): управлінська культура керівника, педагогічна культура, рефлексивна культура, культура

діяльності. По-друге, професійна культура керівника – це одна з характеристик особистості керівника загальноосвітнього навчального закладу, яка суттєво впливає на якість його професійної діяльності. Результати системного аналізу змісту розглянутого поняття свідчать, що професійна культура – це складне особистісне утворення, яке виникає в процесі інтеграції педагогічної, управлінської, рефлексивної культур в освітньому просторі, в якому абстрактно-теоретичні цінності та ідеали, набуті в процесі навчання накладаються на здібності до самовдосконалення і вчинки “по совісті” і як результат – усвідомлення дійсності та напружена рефлексивна робота над собою.

Охарактеризовано структуру професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу, складовими якої є педагогічна, управлінська та рефлексивна культури.

2. Визначено критерії та показники сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, а саме:

– пізнавальний (розумові властивості та усвідомлена професійна діяльність, наявність професійних знань, умінь, навичок, формування яких відбувається за допомогою психічних пізнавальних процесів, які забезпечують сприйняття, осмислення та запам'ятовування керівником необхідної інформації) – культура мислення;

– емоційно-вольовий (уміння регулювати свою поведінку в складних професійних ситуаціях, пов'язаних із напруженням та переживанням, дотриманням керівником моральних норм поведінки та проявом позитивних якостей у спілкуванні з професійним оточенням) – культура емоцій та поведінки;

– комунікативний (наявність розвинених комунікативних навичок у професійній діяльності, умінь чітко довести завдання та своє рішення до підлеглих, аргументовано відстоювати власну точку зору, ефективно володіти самопрезентацією, вирішувати міжособистісні конфлікти в колективі) – культура спілкування;

– рефлексивний (здатність до самопізнання, самоорганізації, самовдосконалення та самоконтролю, готовність діяти в ситуаціях з високим ступенем невизначеності, гнучкість у прийнятті рішень, постійна спрямованість на пошук нових, нестандартних шляхів вирішення професійних завдань та їх реалізацію, здатність переосмислювати стереотипи власного професійного та життєвого досвіду) – культура рефлексії.

Визначені критерії та показники використовувалися для оцінки рівнів (високий, середній, низький) сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури.

3. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, складовими якої є мета, завдання, принципи, методи, форми, організаційно-педагогічні умови, суб'єкти процесу формування професійної культури, результат. Реалізація моделі забезпечила систематизацію теоретичних та методичних знань й умінь

майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу, усвідомлення ним необхідності подальшого формування професійної культури в діяльності.

Результати формувального експерименту показали, що реалізація інтегративного курсу “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, використання комплексу традиційних і нетрадиційних форм і методів навчання, дотримання принципів та створення організаційно-педагогічних умов забезпечило ефективність процесу формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури. На основі аналізу результатів дослідження відповідно до розроблених показників встановлено, що перехід з низького рівня сформованості професійної культури на середній відбувся у 25% магістрантів; перехід з середнього рівня на високий рівень професійної культури – 12% магістрантів.

4. Розроблено навчально-методичні матеріали для викладачів вищої школи з формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу у формі інтегративного курсу “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, інструментарій для діагностування рівнів сформованості професійної культури майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Водночас проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всього комплексу проблем щодо формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу. Вони потребують подальшого наукового дослідження, можливостей бакалаврської підготовки у формуванні професійної культури не тільки вчителя, а і основ професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу; вироблення механізму координації діяльності професорсько-викладацького складу в умовах магістратури та методичних служб органів управління освітою у формуванні професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу; створення системи моніторингу розвитку професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Лебідь О. В. Формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітньої школи в умовах магістратури / О. В. Лебідь // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : Серія “Гуманітарні науки”. – Бердянськ : БДПУ, 2008. – № 1. – С. 208–212.

2. Лебідь О. В. Саногенна підготовка майбутніх керівників навчальних закладів / О. В. Лебідь // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки: [збірник наукових праць]. – Запоріжжя. – 2008. – Вип. 50. – С. 183–186.

3. Лебідь О. В. Професіоналізм як чинник становлення професійної культури керівника загальноосвітньої школи / О. В. Лебідь // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – № 1. – С. 238–241.

4. Лебідь О. В. Формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітньої школи / О. В. Лебідь // Проблеми сучасної педагогічної освіти : [збірник наукових праць] : Серія “Педагогіка і психологія”. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – Вип 21. – Ч. 3. – С. 138–141.

5. Лебідь О. В. Феномен рефлексивної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Молодь і ринок. – 2009. – № 8 (55). – С. 126–129.

6. Лебідь О. В. Рефлексивна культура як інваріанта якісного прояву професійної культури керівника закладу освіти / О. В. Лебідь, С. Г. Немченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : [збірник наукових праць]. – Запоріжжя. – 2009. – Вип. 4 (57). – С. 338–343.

7. Лебідь О. В. Фахова підготовка магістрів управління навчальними закладами як основа їх професійного становлення / О. В. Лебідь, С. Г. Немченко // Молодь і ринок. – 2009. – № 12 (59). – С. 69–73.

8. Лебідь О. В. Магістерська підготовка як умова формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету : Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – № 4. – С. 254–258.

9. Лебідь О. В. Емоційно-вольова сфера професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики : [збірник наукових праць]. – Вип. 14 (24). – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – С. 47–51.

Матеріали науково-практичних конференцій, тези доповідей

10. Лебідь О. В. Методологічні основи культури управління навчальним закладом / О. В. Лебідь // Інтегративний характер ціннісних вимірів освіти в стандартах Болонського процесу : [матеріали міжнародної інтернет-конференції], (м. Бердянськ, 21–23 травня 2008 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2008. – С. 203–205.

11. Лебедь О. В. Формирование профессионально-педагогической культуры будущего руководителя учебного заведения / О. В. Лебедь // Интеграция профессионального образования и Болонский процесс: плюсы и минусы: [материалы международной научно-практической конференции], (г. Невинномыск, 14 ноября 2008 г.). – Невинномыск : НГГТИ, 2008. – С. 170–174.

12. Лебідь О. В. Магістерська підготовка як умова формування професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” : [матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю від дня народження В. К. Демиденка], (м. Бердянськ, 12–13 березня 2009 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2009. – С. 39–40.

13. Лебідь О. В. Професіоналізм як вищий прояв професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі : [матеріали міжнародної науково-практичної конференції], (м. Одеса, 22–23 жовтня 2009 р.) / Наука і

освіта. – Одеса, 2009. – № 7. – С. 123–126.

14. Лебідь О. В. Інтегративна сутність рефлексивної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь, С. Г. Немченко // Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблема, теорія, практика : [матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції], (м. Одеса, 7–8 жовтня 2010 р.) / Наука і освіта. – Одеса, 2010. – № 7. – С. 172–175.

15. Лебідь О. В. Проблема формування професійної культури керівника навчального закладу / О. В. Лебідь // Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” : [матеріали науково-практичної конференції], (м. Бердянськ, 12 березня 2010 р.). – Бердянськ. – 2010. – С. 27–28.

16. Лебідь О. В. Магістерська підготовка у процесі безперервної освіти керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Проблеми та перспективи розвитку інженерно-педагогічної освіти : [матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції], (м. Бердянськ, 23–24 березня 2010 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2010. – С. 229–234.

17. Лебідь О. В. Магістратура управління – перший крок до професійного становлення майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Лебідь // Всеукраїнські психолого-педагогічні Демиденківські читання “Навчання, виховання та розвиток” : [матеріали науково-практичної конференції], (м. Бердянськ, 11–12 березня 2011 р.). – Бердянськ, 2011. – С. 109–111.

18. Лебідь О. В. Професійна культура керівника як фактор дотримання прав людини у загальноосвітньому навчальному закладі / О. В. Лебідь // Права людини в контексті загальної декларації прав людини : [матеріали IV міжвузівської наукової конференції], (м. Бердянськ, 9–10 грудня 2011 р.). – Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2012. – С. 225–231.

19. Лебідь О. В. Взаємозв’язок спроможності створення конкурентноспроможного загальноосвітнього навчального закладу та високим рівнем професійної культури керівника навчального закладу / О. В. Лебідь // Форми і способи забезпечення сталого розвитку приморських територій : [матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції], (м. Бердянськ, 31 травня – 2 червня 2012 р.). – Бердянськ, 2012. – С. 370–372.

Статті у наукових іноземних виданнях

20. Лебедь О.В. Критерии профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного учреждения / Вестник Таганрогского государственного педагогического института : Гуманитарные науки – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2011. – № 2. – С. 24–29.

Навчальний посібник

21. Лебідь О. В. Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу: Навчальний посібник / Ольга Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. – 263 с.

АНОТАЦІЯ

Лебідь О.В. Формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Бердянський державний педагогічний університет, Бердянськ, 2012.

Дисертація присвячена проблемі формування професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури. Здійснено аналіз цієї проблеми, розглянуто сутність понять “професійна культура”, “професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу”, “управлінська культура”, “педагогічна культура”, “рефлексивна культура”, “професіоналізм”, “магістратура”.

Обґрунтовано модель професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури (мета, завдання, принципи, зміст, методи, форми, організаційно-педагогічні умови, суб’єкти процесу формування професійної культури магістрантів, результат), яка максимально наближує навчальний процес до практичної діяльності за допомогою системи ділових ігор.

Визначено та теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури, розроблено діагностичний інструментарій, заснований на інтеграції суб’єктивної та об’єктивної оцінки рівнів сформованості професійної культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Розроблено та експериментально апробовано інтегративний курс “Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу” в магістратурі за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом”.

Ключові слова: професійна культура, професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу, інтегративний курс, магістратура, модель.

АННОТАЦИЯ

Лебедь О.В. Формирование профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях магистратуры. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Бердянский государственный педагогический университет, Бердянск, 2012.

Диссертация посвящена проблеме формирования профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях магистратуры. Осуществлен анализ этой проблемы, рассмотрена сущность понятий “профессиональная культура”, “управленческая культура”, “педагогическая культура”, “рефлексивная культура”, “профессионализм”,

“магистратура”. Усовершенствовано содержание понятия “профессиональная культура руководителя общеобразовательного учебного заведения”.

Охарактеризована структура профессиональной культуры руководителя общеобразовательного учебного заведения, которая состоит из педагогической, управленческой и рефлексивной культур.

Разработана и теоретически обоснована модель профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях магистратуры, компонентами которой являются цель, задачи, принципы, методы, формы, организационно-педагогические условия, субъекты процесса формирования профессиональной культуры, результат.

Для измерения и оценки уровня сформированности профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях магистратуры были разработаны критерии и показатели ее сформированности (познавательный, эмоционально-волевой, коммуникативный и рефлексивный).

Основой познавательного критерия профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения является его умственные свойства и осознанная профессиональная деятельность, то есть культура мышления. Основой эмоционально-волевого критерия профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения является умение регулировать свое поведение в сложных профессиональных ситуациях, связанных с напряжением и переживанием, т.е. культура эмоций и поведения. Основой коммуникативного критерия профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения является наличие развитых коммуникативных навыков в профессиональной деятельности, т.е. культура делового общения. Основой рефлексивного критерия профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения является способность к самопознанию, самоорганизации, самосовершенствованию и самоконтролю, т.е. культура рефлексии.

Выделено уровни сформированности профессиональной культуры будущего руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях магистратуры: высокий, средний, низкий.

Цель интегративного курса – знакомство магистрантов по специальности 8.18010020 “Управление учебным заведением” с содержанием и составляющими профессиональной культуры руководителя общеобразовательного учебного заведения, стимулирование потребности формирования собственной профессиональной культуры магистрантами; совершенствование необходимых для профессиональной деятельности умений и навыков с целью обеспечения эффективности функционирования общеобразовательного учебного заведения и организации учебно-воспитательного процесса.

Основной формой реализации интегративного курса было избрано деловую игру. В игре и через игру развивается сила воли, сознательное и критическое восприятие результатов своей работы, вырабатываются критерии совершенствования собственной культуротворческой деятельности. Возможности

деловой игры заключаются в том, что она является комплексным, многофункциональным действием, в рамках которого соединены несколько взаимосвязанных видов деятельности: анализ и поиск решения проблем, проектирование в узком смысле, обучение, развитие, исследования, консультирование, начальные этапы внедрения проектов, формирование новых структур, коллективной деятельности и новых субъектов социокультурной среды. Деловая игра, имитируя отдельную ситуацию, дает возможность решать конкретно сформулированные задачи и проблемы, разрабатывать соответствующие практические рекомендации и прогрессивные методы решения проблем. Она имеет жесткую структуру и правила, ее главной функцией является выработка навыков и умений действовать в стандартных ситуациях.

Ключевые слова: профессиональная культура, профессиональная культура руководителя учебного заведения, интегративный курс, магистратура, модель.

ANNOTATION

O. Lebed. The Formation a Professional Culture of Future Head of the General Educational Institutions in the Magistracy. – In manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, 2012.

The thesis is dedicated to the professional culture formation of the future head of the general educational institutions in the magistracy. The analysis of this problem, we consider the essence of the concepts of "professional culture", "professional culture of head of general educational institutions", "management culture", "educational culture", "reflexive culture", "professionalism", "Master".

The model the professional culture of the future head of the general educational institutions in the magistracy (goal, objectives, principles, methods, forms, organizational and pedagogical conditions, the subjects of the formation of professional culture of undergraduates, the result).

Determined and theoretically grounded criteria, indicators and levels of professional culture of the future head of an educational institution during the Masters, developed diagnostic tools based on the integration of subjective and objective evaluation of the levels of the professional culture of the future head of an educational institution.

Developed and experimentally tested an integrative course "Professional culture manager general educational institution" in the master's specialty 8.18010020 "Management of the institution".

Key words: professional culture, professional culture of head of general educational institutions, integrative course, master, model.

Підписано до друку 15.10.2012р.
Гарнітура «Times New Roman». Формат 60x84/16. Папір офсет.
Друк – різнографія. Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,1
Тираж 100 пр. Зам. № 51/1

Видавництво та друк Ткачук О.В.
71100. Запорізька обл., м. Бердянськ, вул. Кірова, 52/49, 53
Тел.(097)918-66-41, (066)106-29-93; e-mail: Tizdat@gmail.com
<http://izdatelstvo.at.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовників і
Розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3377 від 29.01.2009р.